

Центральна міська публічна бібліотека

Організаційно-методичний відділ

Публічна бібліотека для дітей і правова освіта: час нових підходів

(Досвід роботи дитячої центральної бібліотеки
ім. О. Пушкіна м. Краматорська)

м. Краматорськ, 2015 р.

Від укладача:

Досвід роботи дитячої центральної бібліотеки ім. О. Пушкіна м. Краматорська **«Публічна бібліотека для дітей і правова освіта: час нових підходів»** висвітлює цікаві та ефективні методи діяльності головної дитячої бібліотеки міста з правової освіти користувачів різних вікових категорій. Партнерська співпраця бібліотеки, застосування сучасних інформаційних технологій - як один з факторів успішної роботи колективу ДЦБ у правовому вихованні та становленню юридичної грамотності юних громадян міста. Матеріали до Досвіду використано за останні два роки.

Укладач:

Мельник Л.М., заступник директора ЦМПБ з основної роботи

Відповідальний за випуск:

Безсмертна О.В., завідувач ОМВ ЦМПБ

(в роботі використані фотоматеріали дитячої центральної бібліотеки ім. О. Пушкіна)

Основою верховенства права в цивілізованому суспільстві є правова культура громадянина – рівень знань і розуміння права, активної і законослухняної поведінки фізичних та юридичних осіб.

У громадян України досить низька правова культура, тобто практично відсутні знання основних положень Конституції, Декларації прав людини, Конвенції про права людини. Будувати правову державу і бути безграмотними в своїх правах, неможливо. Сьогодні суспільство потребує інформованих, компетентних особистостей, які приймають самостійні рішення і здатні нести відповідальність за свої вчинки.

Діти, юнацтво та молодь визначають майбутнє будь-якої країни. Тому створення умов для більш повного задоволення інформаційних правових запитів громадян, державних і громадських структур на основі бібліотечного фонду з використанням сучасних інформаційних технологій є важливим напрямом діяльності бібліотек.

Публічні бібліотеки можуть подолати правовий нігілізм, виховати повагу до Закону, навчити розуміти його, як інструмент, яким люди користуються, щоб жити в суспільстві. Правова ініціатива публічних бібліотек змінює відношення суспільства до них, як до інформаційних і освітніх центрів.

Дитяча центральна бібліотека ім. О. Пушкіна централізованої системи публічних бібліотек м. Краматорська, співпрацюючи з установами юстиції, освіти, соціальної сфери, з громадськими організаціями, які реалізують ініціативи в сфері правової освіти, не прагне їх підмінити, а використовує свої, бібліотечні форми роботи. Робота в цьому напрямку актуальна і своєчасна. Колектив бібліотеки вважає особливо важливим аспектом в своїй роботі створення кожному відвідувачу відповідних умов для повноцінного та якісного оволодіння правовими знаннями й навичками.

Правовиховна діяльність ДЦБ для користувачів - дітей та підлітків - базується на диференційованому підході.

Загальновідомо, що духовний, моральний та культурний розвиток особистості починається з раннього дитинства, тому особливу увагу працівники бібліотеки приділяють просвітницькій роботі з дітьми молодшого віку. Бібліотекарі роз'яснюють малюкам чому у суспільстві всі громадяни повинні дотримуватись відповідних правил; сприяють формуванню у дітей громадянської свідомості.

Так, до Дня Конституції України для дітей шкільного оздоровчого табору проведена *бесіда «Національні символи України»*, завдяки якій присутні дізнались про національні символи держави Україна, що означають синьо-жовті кольори державного прапора, чому гімн – символ державної єдності. Підсумком бесіди стала *вікторина-подорож «Моя Україна»*. Познакомити юних читачів з основним Законом України,

Конституцією, покликана *правознавча година «Жити за законами держави»*. Організована *виставка–пазл «Діти мають право»*. Виставка мала яскраве оформлення, чим дуже приваблювала читачів-дітей. На виставці були представлені законодавчі матеріали України, посібники по праву, а чільне місце зайняла «Конвенція ООН про права дитини».

Серед читачів-учнів 5 – 11 класів пройшло *міні – опитування «Яким я бачу майбутнє своєї країни»*. Працівникам бібліотеки було цікаво знати думку дітей, яким вони бачать майбутнє України. В опитуванні взяли участь 35 респондентів, з них 62% складають дівчата і 38% хлопці. Питання вікторини такі: «Я – президент. Мої найперші дії», «На сьогоднішній день мені в країні подобається», «Що не подобається на сьогоднішній день в країні». За висновками анкетування можна вважати, що підростаюче покоління у своїй більшості на майбутнє налаштовані оптимістично. Діти цікавляться політикою, подіями, що відбуваються в країні, чимало з них знають свої конституційні права і обов'язки. Також читачі дитячої бібліотеки є патріотами своєї держави. Завдання ж дорослих - бібліотекарів, освітян, політиків, батьків – виховати і підтримати нового українця на основі національних та європейських цінностей.

З маленькими читачами проводився *цикл уроків школи «Правовий букварик»*. До програми включено знайомство з основними положеннями Конвенції про права дитини через участь читачів у вікторинах, конкурсах, іграх. Маленькі читачі «мандрували» *правовою стежиною «У фокусі уваги - дитина»*. Родзинкою заходу були уривки з мультфільмів, в яких згадується про права дитини. Активну участь прийняли діти у *вікторині «Казки читаємо - права вивчаємо»*. Продовжила правову тематику *юридична шпартгалка «Аз і Буки правової науки»*. Під час *бесіди «Правова асамблея героїв книг»* на прикладах літературних героїв дітям потрібно було визначити, які обов'язки були порушені в казках. Сподобались дітям *живописні хвилинки «Мої права у кольорах веселки»*, де вони малювали правознавчі сюжети зі свого власного життя та життя казкових героїв.

Цікавою виявилась *правова година «Сплата податку веде до порядку»*, під час проведення якої відбулась презентація книги І.В. та І.Л. Коцарів «Казка про податки». Уважно переглянули діти мультиплікаційний фільм «Місто мрії», створений за підтримки Державної податкової служби. Крім цього, у спільному телепроекті ДЦБ ім. Пушкіна та Краматорського телеканалу СКЕТ «Читацьке місто», було зроблено випуск телепередачі з начальником відділу МРР та звернень громадян ДПІ у м. Краматорську – Н. Караптан, у якому вона читала цю книгу для всіх телеглядачів.

У перший літній день в бібліотеці відзначають добре і радісне свято – День захисту дітей. Так, наприклад, в один із таких днів діти стали учасниками **музично-розважального свята «Схожі ми на квіти – України діти»**. В гості до бібліотеки завітали вихованці старшої групи дитсадка № 64. Лунала музика, звучали радісні дитячі пісні. Малюки взяли участь у казковій вікторині «Чи знаєте ви казкових героїв?», подивились уривки з мультфільмів та потанцювали під веселу музику. А ще в цей день у бібліотеці засвітилося сонце! Народилося це незвичайне, рукотворне світило в результаті **акції «Лучики-ладошки сонцю на одержку»**. Маленькі читачі протягом передсвяткового тижня «запалювали» (обводили, вирізали, писали свої таємні мрії і старанно клеїли) промінчики-долоньки на бібліотечному сонечку. Про що ж мріють діти? Про нові іграшки, цуценят, майбутню професію, щастя, про мир та процвітання України.

Схвальні відгуки правоохоронців, вчителів, батьків та самих учасників одержують конкурсні та ігрові масові заходи правового спрямування: **брейн - ринг «Знай закон змолоду»; вікторина «Я і мої права»; інтелект-шоу «Твоє життя – твої права»**.

Так, досить ефективною та корисною для учнів 6 класу є така форма інформаційно-бібліотечного заходу як **правовий ракурс «Права дитини у сучасному світі»**. Школярі дізналися про те, як зароджувалося право, про внесок Організації Об'єднаних Націй для захисту прав людини, які права мають діти від народження й до повноліття, отримали змістовну інформацію про видатних правозахисників. Головне, учні зрозуміли, що свої права треба знати, а свої обов'язки виконувати. Після спілкування школярі з задоволенням прийняли участь у правовій вікторині та переглянули цікавий мультфільм про права дітей.

Вже традиційною для ДЦБ стала участь у щорічному Всеукраїнському тижні правової інформації, в рамках якого проходять огляди літератури, уроки права, круглі столи. З метою інформування учнів про використання правових знань у щоденному житті, організовано **правовий всеобуч «Інформація і діти: право все знати»**.

Підлітки – це та група користувачів бібліотеки, яка в силу вікових особливостей потребує великої уваги та проявів професійної майстерності від бібліотекарів. Ці діти, з одного боку є «просунутими» технічно, але вони залишаються вразливими, особисто незрілими, підростаючими дітьми. Тому бібліотекар став для них потрібною людиною, яка не лише забезпечує інформацією цю вікову категорію, але й допомагає соціалізації їх

у суспільстві. Сприяють в цьому заняття *Центру соціальної адаптації підлітків «Тинейджерські проблеми»*.

Під час відвідувань підлітки намагаються збагнути норми законодавства, зустрічаються із представниками правоохоронних органів, інспекторами, психологами, лікарями, відомими людьми міста, тощо.

Корисну інформацію отримали учні під час *години запитань і відповідей «Чи бувають права без обов'язків», правової години «Молодь, діти та міліція», круглого столу «Закон і я в Україні»*. Гостями цих заходів були представниця відділу кримінальної міліції Бурлуцька Я. В., провідний спеціаліст Краматорського міського управління юстиції - Любимцева В. К.

Застерегти молодь від необдуманих вчинків, навчити їх умінню стримувати безглузді бажання, керувати собою і виробляти тверду волю, виховати почуття правової самосвідомості сприяють заняття з психологом Ярмак В. В. Наприклад, - *година запитань і відповідей «Молодь в оманливому світі спокус»; тренінг миролюбства «Толерантність і підліток»; година моралі «Попередження насильства»; круглий стіл «Як позбутися негативних рис характеру» та інші*.

Велику роль у комплексі правознавчих заходів бібліотеки відіграє робота з батьками, зокрема, бесіди і консультації, обговорення багатьох важливих питань відносно моральної поведінки удома. Щорічно у бібліотеці проходять *просвітницькі зустрічі з батьками «Педагогіка родинного виховання»*. Бібліотекарі приймають участь у вчительських конференціях з обміну досвідом морально-правового виховання та родинної педагогіки, відвідують батьківські збори, центри раннього розвитку «Світ дитини» та

«Розвиток». Під час таких зустрічей працівники бібліотеки знайомлять мам і тат з літературою з питань педагогіки, здоров'я, виховання, права та ін.

Адже, практика доводить – чим краще батьки і діти орієнтуються у нормах права, тим критичніше оцінюють свої вчинки, активно підпорядковуючи їх інтересам

суспільства і, в кінцевому результаті, більш активно і дієво сприяють загальній справі – вихованню право свідомої дитини.

Читачів бібліотеки постійно знайомлять з юридичною літературою, що експонується на *книжкових виставках - «Подорож Країною Закону», «Діти мають право», «Є право – значить є надія!»*. На виставках розміщуються малюнки дітей та емблеми на основні статті Конвенції про права дитини. Так, для молодших школярів ефективними були: *виставка-вікторина «Правовий ключик», виставка-інтерв'ю «Права людини – твої права», виставка-кросворд «Перехрестя Мудрого Закону»; виставка-протест «Не порушуйте наші права!»*. Для маленьких читачів оформлено також *«Букварик чемності»*.

Рекомендація літератури шляхом проведення бібліографічних оглядів, книжкових виставок та переглядів літератури закладає фундамент правової свідомості дитини. Адже однією з найголовніших функцій дитячої бібліотеки у сучасному світі є забезпечення вільного доступу користувачів до інформації із різних джерел, надання їм допомоги в процесі реалізації конституційного права в доступі до джерел офіційної правової інформації та створення орієнтиру у світі права і закону.

Однією з найголовніших функцій дитячої бібліотеки у сучасному світі є забезпечення вільного доступу користувачів до інформації, а кожна дитина має право отримувати потрібну їй інформацію. Завдання бібліотекаря допомогти дітям в процесі реалізації цього права в доступі до різних інформаційних джерел. Тому, збільшується й роль власної видавничої діяльності бібліотеки для кращого орієнтування дітей в інформаційних ресурсах.

Орієнтиром у виборі інформації, що дозволяє забезпечити запити користувачів все частіше стають різноманітні інформаційні, рекомендаційні або рекламні видання бібліотеки. Працівники бібліотеки підготували *методичні поради «Право для малюків», веббіографічний покажчик законодавчих актів та інформаційно – правових ресурсів «Законодавство для дитини і родини», списки читання «Майже дорослі, або Підліткам про підлітків», веббіографічні покажчики – «Безпечний Інтернет», «Дитячі соціальні мережі» та «Електронні бібліотеки світу», які допомагали інтернет-користувачам орієнтуватися у всесвітній мережі. Створено інформаційну теку установ та організацій, до яких можна звернутися у будь якому випадку.*

В ДЦБ ім. О. Пушкіна для забезпечення своїх інформаційних запитів, у тому числі і з правових питань, користувачі мають змогу використовувати можливості Інтернет-центру. Проводяться щорічні тижні Безпечного Інтернету, презентації урядового порталу для юних громадян України тощо.

Бібліотека, на сьогоднішній день виступає комунікаційною ланкою між особистістю, суспільством і державою. Вона об'єднала і забезпечила спілкування реальних і віртуальних користувачів, бібліотекарів, фахівців. Спільно з партнерами спеціально для тинейджерів створений *блог* «Loft for teen» - <http://www.loft-teen.blogspot.com/>. На підлітковому блозі є рубрика «Заочна школа життя», де бібліотека публікує інформаційні пости на теми правознавства, норм поведінки у суспільстві, здорового способу життя, а також створена «Консультаційна он-лайн служба підлітка», в якій діти можуть задавати свої питання фахівцям різних напрямів: лікарям, психологу, юристу, соціологу тощо.

Головною ідеєю он-лайн служби є те, що кожному підлітку, який звернувся до неї, допоможуть вирішити його делікатні проблеми, не засуджуючи при цьому, а спілкуючись як рівний з рівним!

На *веб-сайті* дитячої центральної бібліотеки ім. О. Пушкіна - <http://book-house.org/>, у розділі «SOS-інформація» - http://book-house.org/html/sos-3ioidiao3ij_aieiaia_noid3ie.htm, підлітки також можуть знайти адреси та телефони різних служб. Вся ця інформація допомагає підліткам відповісти на питання, які їх хвилюють, є помічником в критичних ситуаціях.

Для менших читачів на сайті діє розділ «Правознайка» - http://book-house.org/html/aieiaia_noid3iea_dica3eo1.htm, де розмішена інформація про права дітей та головні документи, що їх регламентують.

З метою інформування всіх мешканців м. Краматорська про діяльність бібліотеки, її робота постійно висвітлюється через ЗМІ міста, області та соціальні мережі Інтернет. Спеціалісти Краматорського міського управління юстиції здійснили обстеження роботи ДЦБ ім. О. Пушкіна з організації правової освіти читачів, відмітили роботу бібліотеки у цьому напрямку як на високому рівні і рекомендували досвід колективу розповсюдити серед інших бібліотек міста.

Робота дитячої центральної бібліотеки ім. О.Пушкіна носить системний характер, створені та успішно реалізуються довгострокові заходи, об'єднуються зусилля зацікавлених організацій, і все це спрямовано на підвищення ролі дитячого культурно-просвітницького закладу у правовому вихованні та правовій освіті користувачів дітей. Бібліотекарі завжди у творчому пошуку нових форм і методів роботи на допомогу правовій освіті населення.

Рекомендована література

1. Вилегжаніна, М. Задоволення інформаційних потреб користувачів у правовій інформації [Текст] // Бібл. планета. - 2009. -- №4. - С. 18-21.
2. Соціологічні дослідження в бібліотеках : інформ.-аналіт. бюл. : Вип.32 / М-во культури і туризму України ; Нац. парлам. б-ка України ; уклад. Т.Богуш, О.Мастіпан ; наук. ред. З.Савіна. - К.: б. в., 2006. - 47с.
3. Щербан, Р. Реалізуємо право на доступ до електронного уряду // Бібл. форум України. - 2011. - № 2. - С. 9-12.

